UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyanthea, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Dies

urn:nbn:de:hbz:466:1-97211

Visual Library

inſtruere monumenta, quam facere artificem. Vnum & experientiam dominari in artibus, neque eſſe vllam diſciplinam, in quam non peccando diſcatur. Nam vbi quid perperam adminiſtratum ceſſit improſperè, vtatur quod fefellerat, illuminatque rectam viam docentis magiſterium.

Exercitatio eſt aſſiduus vſus conſuetudoq; rei alicuius tractandæ. *Cic. lib. 1. de Oratore.* Exercitatio quædam ſuſcipienda. Eſt autem magni laboris quem pleriq; fugimus, caput, quamplurimum ſcribere: Stylus optimus & præſtantiſſimus dicendi effector ac magiſter, &c. Neque iniuria: nam ſi ſubitam & fortuitam orationem commentatio & cogitatio facile vincit, hanc ipſam profecto aſſidua ac diligens ſcriptura ſuperabit.

Dialectica eſt via atque ratio, qua & de omni quæſtione propoſita, probabili argumentatione poſſumus diſſerere: & nihil repugnans, ſi quid in diſputationibus defendamus, afferimus. *lib. 1. Top. cap. 1.*

Cum ratio Dialectica quædam ſit indagatrix, ad omnia omniũ rerum quæ via & ratione progrediuntur, principia viam aperit: Sed hæc tum demum perfecta in nobis erit ratio, cum id accidet nobis, quod ijs, qui arte rhetorica, medicina, cæteriſque facultatibus ſunt præditi, id eſt, cum ex ijs, quæ commode ad rem propoſitam adhiberi poſſunt, efficiemus, quæ volumus. *lib. 1. Top. c. 2.*

Dialectica percontatrix eſt, & totam vim habet ab interrogatione. *lib. 1. de Reprehenſ. Sophiſt. c. 11.*

Ego ita ſentio ad hanc artem quam hoc loco docere inſtituimus, ſatis eſſe rudem quandam ac ſimplicem rerum ſingularum habere cognitionem. *lib. 1. Top. c. 1.*

Perſpicuum eſt Dialectici eſſe notatos habere omnes locos, vnde reprehenſiones ex communibus conſtantes ducuntur cuiuſcunque generis illæ ſint, hoc eſt, ſiue veræ, ſiue in ſpeciem tantum reprehenſiones ſint. Itemque ſiue Dialecticæ tantum eſſe videantur: aut verò ex eo rationum genere, quæ examinandam & excutiendam alterius eruditionem adhibentur. *libr. 1. de Reprehenſ. Sophiſt. cap. 8.*

Dialectica cum omnibus ſcientiis communicat, & ſi qua eſt alia ſcientia generalis, quæ communia proloquia demonſtrare contendat. *lib. 1. Demonſt. c. 8. T. 27.*

Aliarum artium nulla de contrariis ratiocinatur: ſed Dialectica & Rhetorica id ſolæ faciunt. *libro 1. Rhetoricorum ad Theodecten. cap. 1.*

Dialectica in ijs periculum facere ſolet, quæque philoſophia cognoſcit. *lib. γ. Metaph. c. 2. T. 5.*

Dialecticus nullum certum genus habet in quo quaſi in ſubiecto ſibi proprio verſetur: nec vlla in re demonſtrationes adhibet: neque talis eſt artifex, qui omnium rerum conſiderationem ſuſcipiat. *lib. 1. de Repreh. Sophiſt. c. 11.*

Dialectica ad tria conducit, quorum primum exercitatio eſt. Alterum congreſſus & colloquia: Tertium philoſophiæ ſcientia. *lib. 1. Top. cap. 2.*

¶ Apophthegmata.

Antiſthenes dicere ſolebat, Contradicentem doceri oportere, non contradicendo compeſcere. Dialecticæ igitur, ſi docendi ratio eſt, artis fines tranſgrediuntur, qui tantum rixantur. Nam neq; inſano, ſi viciſſim inſaniat, aliquis medebitur. *Stobæus ſerm. 80.*

Diogenes, quicquid per ſe turpe non eſſet, id ne in publico quidem dicebat eſſe turpe. Hunc igitur in modum ratiocinabatur: Si prandere malum non eſt, nec in foro prandere malum eſt: ſed prandere nihil mali eſt, ergo nec in foro prandere malum eſt. Hactenus tolerari poterat Cynicus ſyllogiſmus. Verum quis ferat ſimiliter colligentem, exonerare ventrem, aut reddere lotium, aut habere rem cum vxore, aut exuere veſtes, malum non eſt: ergo in publico malum non eſt? Probis viris vbique placet verecundia. *Laertius, lib. 9.*

Zeno Dialecticorum artes iuſtis menſuris comparabat, quæ non triticum, nec aliud quidpiam alicuius pretii, ſed paleas & ſtercora metiuntur. *Stob. ſerm. 80.*

Idem, Rhetoricam palmæ, Dialecticam autem pugno ſimilem eſſe dicebat, eo quod latius loquerentur, Rhetores, Dialectici autem compreſſius. *Cicero lib. 2. de Finib. & Orat. de Brut. Quint. libr. 2. cap. 21.*

Idem, quum iam in artibus non vulgariter profeciſſet, attamen in Dialecticis plurimum exercere ſeipſum præcipuè voluit. Verum cum pecunia, vt ſatisfaceret præceptori Dialectices, deeſſet: clam per poſticum in auditorium Ptolemonis profeſſoris eius artis irrepſit, vt legentem audiret, quem dum Polemon forte vidiſſet: Sat video, inquit, te furari ea dogmata, vt aliis poſtea merce de vendas. Laudandum eſt Zenonis ardens ad Dialecticen ſtudium, in qua adeo profecit, vt multa etiam arti adiecerit. *Vide Laert. libro 7. capite 1.*

Idem, quum illi Dialecticus quidam in ſermone, quem illi *θερίζοντα*, id eſt metentem appellant, oſtendiſſet ſeptem ſpecies Dialectices: rogauit, quantum peteret mercedis à diſcipulis? poſcenti centum nummos, dedit ducentos. Tanta erat in ... Dialecticen cupiditas. *Laert. l. 4. c. 1.*

Chryſippus ad Dialecticum quendam, Cleanthi ... ſophiſmatibus obſtrepentem: Deſine, inquit, ſenem a ... pertinentibus auocare: ſed nobis iunioribus iſta prop... vir ſapientiſſimus, Dialecticæ ſtudium magis ſpecta... exercitatione indigentes, quam ſenes grauioribus rebu... *Laert. l. 7. c. 3.*

Arceſilaus Dialecticos aiebat ſimiles eſſe ludent... non ſine delectatione decipiuntur. *Stob. ſerm. 80.*

Carneades Dialecticam, inquiebat Polypo ſimilem ... nim Polypus cyrrhos ſuos auctos deuorat: ita Dialec... ritiores factos, ſuas quoque opiniones refutant. *Stobæ...*

Ariſton eos qui Dialecticæ ſtudium profundè rima... edentibus ſimiles eſſe dicebat: qui propter exiguum ... circa cruſtas plurimas occupantur. *Stob. ſerm. 80.*

Cleanthes interrogatus, cur inter veteres cum ... ſophati eſſent, plures tamen quam vnus clari euaſiſſent ... reſpondit, tunc quidem res ipſa exercebatur: nunc ... bis eſt diſceptatio. *idem.*

Theocritus ad Dialecticum quendam acriter & ... reſpondentem iſtud Homeri repetiit:

Lis vtinam pereat inter homineſq; deoſq;. ...

Demonax ad Agathoclem Peripateticum iactantem ... lum & primum eſſe Dialecticorum: Si ſolus, inquit, ... eſſe potes? ſi primus, qui ſolus? *Eraſm. lib. 8. apopht.*

¶ Similitvdines.

Auguſtini, tanquam ſi quiſpiam dare volens præ... landi, moneat, non eſſe leuandum pedem poſteriorem ... fuerit priorem: deinde minutatim, quemadmodum ... & poplitum cardines oporteat mouere, deſcribat: ... nec aliter ambulari poteſt, ſed facilius homines hoc ... bulant, quam animaduertunt, cum faciunt, aut intellig... diunt: Qui autem ambulare non poſſunt, multo mi... quæ nec experiendo poſſunt attendere. Itaque plerum... genioſus videt, non eſſe ratam concluſionem, quam ... capit, tardus autem non eam videt, ſed multo minus ... præcipitur. *lib. 3. c. 37. de doctrina Chriſtiana.*

Ambroſii, omnem hæretici vim venenorum ... ctica arte conſtituunt, quæ philoſophorum ſententia ... aſtruendi vim habere, ſed ſtudium deſtruendi: ſed non ... ca complacuit Deo ſaluum facere populum ſuum: ... Dei in ſimplicitate fidei eſt, non in contentione ſermo... *fide ad Gratianum. c. 1.*

Ariſtonis. Vt viarum lutum inutile cum ſit alios ... tes proſternit: Sic Dialectica, cum parum proſit, ... mentis incautos adoritur. *Apud Stobaum ſermon.*

Vt aranearum telæ ſubtiles licet ſint, plane tamen ... bus inutiles: Sic Dialectici licet ſubtiliter de rebus ... tamen niſi fucum oſtendunt. *Apud Stob. ſerm. 80.*

Carneadis, quemadmodum polypus cyrrhos ſuos ... rat: Ita Dialecticus doctior factus, ſuas quoque opini... *ibid.*

Clitomachi, quemadmodum Luna creſcendo ac ... ratione temporis ſe mutat: ſic Dialecticus nunc ... concedendo ſe flectit. *ibid.*

Thriueri. Grammaticus, qui Dialecticam ignorat, ... fiſtulæ, quæ articulis aut notis caret. *In apoph. 121.*

Dialecticus qui res neſcit, inanior Muſico, qui ... lis diſcrimina numerat, & carminum materiam deſider...

Vt cæmentarii fabri ad perpendiculum, ita nos lingu... mus ad amuſſim Dialecticam. *In apoph. 59.*

Vide Diſputatio.

Dies.

¶ Definitio et Etymolog...

Dies, ἡ ἡμέρα, τῆς, ας, eſt præſentia Solis, ſiue Sol ... ſicut nox, ſol ſub terris. *Iſidor. Origin. libr. 5. cap.* ... *Iom*, dies, lux diei: ſpatium viginti quatuor ho... piendo à veſpera vſque ad ſequentis diei veſperam. ... Hebræorum. In plurali numero *Iamoth*. Dies, *Deut.* ... V. antepen. *Iomam*, dies continuus, *Pſal. 1. 2. & 24. 4.*

Longa dies, id eſt, longum tempus. *Dies ciuilis à media* ... ſequentem diuiditur in multas partes. 1. mediæ noctis ... 2. Gallicinium. Conticinium. 4. Diluculum. 5 Mane. ... 7. Occiduum tempus. 8. Diei nouiſſimum tempus ...

Veſpera 10. Crepuſculum veſpertinum 11. prima fax noctis. concubia 12. nox intempeſta.

Dies naturalis, ab ortu Solis ad occaſum. Dies feſti, profeſti, in- … à Numa inſtituti, faſti, nefaſti, a[illegible]ri dies, critici ſeu iudiciarii, in quibus medici de ægris ferunt iudicium. Vide Etymologicon tri- … anno 1607. Lugduni editum *pag.* 250.

… & ſolis reditus ab ortu ad ortum rurſus. *Aminon. in Pradi-*

… dicti à Diis, quorum nomina Romani quibuſdam ſideri- … nuncuparunt. *Primum* enim diem à ſole appellauerunt: qui princeps eſt omnium ſiderum: ſicut & idem dies caput eſt cun- … *Secundum* à Luna, quæ Soli & ſplendore & magnitudine proxima eſt: & ex eo mutat lumen. *Tertium* à ſtella Martis, quæ Veſperum vocant. *Quartum* à ſtella Mercurii, quem quidem candidum … dicunt. *Quintum* à ſtella Iouis, Phaethontem aiunt. *Sextum* à Veneris ſtella, quam Luciferum aſſerunt: quia inter omnia ſidera plus lucis habet. *Septimum* à ſtella Saturni, quæ ſexto cœlo locata triginta annis fertur explere curſum ſuum, &c. *Iſid. Orig.* … cap. 32.

❡ Biblici Loci.

Dies pro cœleſtis vitæ claritate, *Roman.* 13. 12. pro veritatis luce, 1. … in genere pro tempore, *Matth.* 3. 1. *Luc.* 1. 5. *Act.* 5. 36. 2. *Petri* … Dies carnis pro præſenti vita. *Hebr.* 5. 7. Dies Chriſti & Domi- … quorum dies dicituus ex Hebræorum idiotiſſimo nihil aliud declarat quam ſpacium, quo vixerit; aliquis, aut inſigne quippiam ipſi facere contigerit. Dies Chriſti & Domini nihil aliud ſignificat; … aduentum ipſius in carnem, *Luc.* 17. 22. *Ioan.* 8. 56. Significat … ſecundum ipſius aduentum ad iudicium cum gloria & maieſtate … 24. 26 *Rom.* 2. 16. 1. *Cor.* 5. 5. 2. *Cor.* 1 14 *Philipp.* 1. V. 6. 14. 2. … *Pet.* 3. 10. Dies Domini incertus, 1. *Theſſ.* 5. 2. 2. *Petr.* 3. 10. … 24. 44. *Apo.* 3. 3. & 16. 15. Dies Domini qualis impiis futurus; … 2. 14. 15.

Dies Dominicus, 1. *Cor.* 16. 2, *Apoc.* 1, 10, pro eo die, qui à Paulo dicitur primi Sabbathorum, 1. *Cor.* 16, 2, *vt Act.* 20. 7. Aſſumptus eſt autem hic dies pro prioris ſeculi Sabbatho: *Primo* quia cum Domini reſurrectione illa alterius ſpiritualis mundi velut altera creatio (vt … Prophetæ; *Eſaiæ* 65. 17, & 66; 22, *Apoc.* 21, 1, &c.) Spiritu … procul dubio dictante, placuit Apoſtolis; pro prioris ſeculi Sabbatho, ſiue die ſeptimo aſſumere, noui huius mundi primum … in quo non illa corporalis & corruptibilis primo veteris mundi creata, ſed cœleſtis illa & æterna Lux nobis illuxit. Ille autem … Sabbathi dies à creatione mundi ad Domini reſurrectionem vſque ſteterit, qui poſtea in diem Dominicum mutatus ab Apoſtolis. Ac quod, euaneſcente paulatim Iudaici Sabbathi ceremonia, eo die ſoliti ſint Chriſtiani ſolennes conuentus agere, non … colligitur ex *Act.* 20, 7, 1, *Corinth.* 16, 2, *Secundo*, vt dies ille, … Dominicum à reſurrectione Dominica vocamus, reuocaret … eorum Dominicæ reſurrectionis myſterium & beneficium: … credentes ſentirent, ſe ex legis iugo liberatos & exemptos … *Quarto*, vt eſſet diſcrimen inter nos fideles & Iudæos Legi et- … ſed abs re, addictos. Dies iræ, *Sophon.* 1, 15; *Roman.* 2, 5. Dies … ſoli Patri cognitus, *Matth.* 24, 36, *Marc.* 13, 32, *Luca* 27. *vet.* 24, … 1, 2, 1, *Theſſ.* 5, 1, 2, *Petri* 3, 10, *Apoc.* 3, 3, & 16, 15. Dies iudicii in- … ſpectandus, *Matth.* 24, 44, & 25, 13, *Marci* 13, 33, *Roman.* 2, 16. 1, … 5, 2, *Iac.* 5, 8, 2, *Petri* 2, 9. Dies iudicii à Deo præſcriptus, *Act.* … Dies mali, *Gen.* 47, 9, *Epheſ.* 5. 16. ex Hebræorum idiotiſmo di- … tempora difficultatum & aſperitatis plena vita denique à … & calamitoſa: ſicut contra dies boni, *Pſalm.* 34. 13, 1, *Petri* 3, 10; … beata ac felix vita. *Dies* natalis olim ſolennis habitus, … 14, 6, *Marci* 6, 21. *Dies* nouiſſimus, pro die iudicii, *Ioan.* 6. V. … 44, 45. & 12, 43. *Dies* Pentecoſtes, *Actorum* 2, 1, & 20, 16, 1, *Co-* … 16, 8. *Dies* ſalutis, pro tempore Euangelii; 2. *Corinth.* 6, 2, *Dies* … à Deo ſanctificatus, *Geneſ.* 2, 3, *Exod.* 20, 11, *Dies* viſitationis … *verſicul.* 12. *Dies* vltionis, *Luc.* 21, 22. *Dies* vrbis Ieruſalem, … orum more dicitur tempus illud, quo *Dominus* ſingulari … illam dignatus erat, niſi ipſum non eminus vocantem, … præſentem contempſiſſet. *Luca* 19, 42, *Dies* pro annis, *Num.* … *Ezechiel.* 4, 6. *Dies* ex Cilicium idiotiſmo pro iudicio, 1, *Co-* … 4, 3.

Dies diſtincti, *Gen.* 1. 14, *Dies* nouiſſimi, pro extrema mundi ſene- … *Petr.* 3, v 3.

Dierum diſcrimen per Chriſtum ſublatum: *Rom.* 14, 6. *Gal.* 4. 10; … 16, 17. *Dierum* longitudo quibus permiſſa, *Exod.* 20, 52; *Deut.* … & 6, v. 2, 3, & 11, V. 9, 21.

❡ Poetarum Dicta.

Sen. Troad.

Nulla dies
Mœrore caret: ſed noua fletus,
Cauſa miniſtrat.

Tibullus 3. 6.

Venit poſt multos vna ſerena dies;

Ouid. 2. Triſt.

Sed ſolet interdum fieri placabile Numen:
Nube ſolet pulſa candidus ire dies.

Ouid. 15. Triſt.

Si numeres anno Soles, & nubila toto.
Inuenies nitidum ſæpius eſſe idem.

Sen. Oed.

Aditum nocendi perfido præſtat dies.

Virg. 11. Æn.

Aurora interea miſeris mortalibus almam
Extulerat lucem, referens opera atq; labores.

❡ Scriptores.

De diebus, horumque variis attributis, vide *Iſidorum lib.* 5. *ca.* 30. *Origin. Plinium lib.* 2. *c.* 19. & 77. *Polydorum. Verg. l.* 2. *c.* 6. *Gellium lib.* 3. *c* 2 *Rurſus Plin. cap.* 79. *l.* 2. *Alexand. ab Alexan. l.* 4. *c.* 20, *Macrob. Saturn. l.* 1. *c.* 3. *Plut probl. Rom.* 84. *Cæl. Rhodig. l.* 15. *c.* 23. *Lucret. lib.* 5. *Pontan. l.* 4. *de ſtellis.*

Vide, Cœlum.

Differentia.

❡ DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

DIFFERENTIA, Græce διαφορὰ, ᾶς, ἡ, ὁ διαφέρω, differo dicitur. Eſt autem differentia, qua ſpecies abundat à genere. *ſec. Ariſt. lib. Prædicam.*

Differentia eſt; quod prædicatur de pluribus differentibus ſpecie in eo, quod quale. *ſec. Ariſt.*

*D*ifferentia eſt, qua differunt à ſe ſingula, *vt ibidem.*

Differentia eſt, quod genus ad eſſe, ſcilicet ſpecificum conducit, & quod eſt pars eius, quod eſt eſſe rei, id eſt, eſſentiæ. *ibidem.*

*D*ifferunt autem indiuidua ab indiuiduis ſeptem modis, Verſus:

Forma, figura, locus, tempus, cum nomine, ſanguis,
Patria ſunt ſeptem, quæ non tenet vnus & alter.

*D*ifferentia eſt, quæ cum genere conſtituit certam ſpeciem, & de ſpecie prædicatur in quæſtione, Quale ſit: vt rationale cum animali conſtituit ſpeciem, videlicet hominem, & oſtendit qualis ſit ſpecies. *D*uplices autem ſunt differentiæ. Quædam ſunt generales, vt ſentiens, quæ multis ſpeciebus conueniunt. Quædam ſunt ſpecificæ & vltimæ, quæ vni tantum ſpeciei conueniunt, vt, rationale.

❡ Sententiæ Philosophorum.

*D*ifferentia communiter, proprie, & maxime proprie dicitur. *Porphyr. c.* 4.

Aliud ab alio differre communiter dicitur, quod ſumpto vndecunque diſcrimine, vel à ſe differt, vel ab altero, *ibid.*

Proprie inter aliqua intereſt, cum alia affectio vel accidens: id quod elui funditus non poteſt, diſſimilitudinem facit. *ibid.*

Plurimum differt perfecta differentia. *Metaphyſic. lib.* 1. 9. *cap.* 4. *T.* 14.

Differentia dicuntur, quæ diuerſa ſunt, etiamſi idem aliquid ſunt, dummodo non numero, ſed aut ſpecie, aut genere, aut analogia: præterea, quorum aliud genus eſt atque diuerſum: & contraria quæque in eſſentia diuerſitatem habent. *Metaphyſic. libr.* 4. *cap.* 9. *T.* 15.

*D*iſtinctiones maxime propriæ corporum ſunt eæ, quæ ex proprietatibus, operibus, & vi ſumuntur. *Lib.* 3. *de Cælo. c.* 8. *T.* 77.

Communis differentię cum forma, per æquaque communio eſt. Hoc eſt etiam eis commune eſt, quod ſemper adſunt eis, quibus ipſorum conuenit communicatio. *Porph. c.* 12.

Neq; omnis differentia allam rem efficit: quando quidem multæ ſunt inter ea, quæ ſpecie non diſtinguuntur differentiæ; quæ nec in rei natura cernuntur, nec propter ſe inſunt. *Lib.* 2. *de Demonſt. c.* 1. 14. *T.* 20.

Genere differre dico, vt inter hominem & equum intereſt, *Lib.* 1. *de Longitudine & breuitate vitæ c.* 4.

Illud intelligi par eſt, eos qui accuratius & ſubtilius differentias perſpiciunt ac proſequuntur rationem, non quiduis earum, quæ ſeparant, omnia, quę eidem generi tributa ſunt in differentiarum numero habere: ſed quod ad rem, eiusque vim aperiendam pertineat, quodq; ſit pars rei: *porph. c.* 4.

*D*ifferentiæ proprium eſt, plerunque in multis formis contineri. *porph. c.* 12.

*D*ifferentia quidem ex iis conſequens eſt, quorum differentiæ etſi id viciſſim retro non commoueat *porph. c.* 13.

Qualitatem omnis differentia declarat. *Lib.* 6. *Topicorum*, *cap.* 3. *loc.* 23.

Vt nullum genus; ſic differentia nulla in iis numeratur; quæ